

บทที่ 2

แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

การศึกษา เรื่อง “กระบวนการสร้างสรรค์ภาพถ่ายดิจิทัลสำหรับใช้ในสื่อประชาสัมพันธ์ ของ โรงงานหลวงอาหารสำเร็จรูป ที่ ๓ (เต่างอย) จ.สกลนคร” ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาทฤษฎี แนวความคิด และ ผลงานวิจัยอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง เพื่อนำมาเป็นแนวทางในการวิจัยครั้งนี้ ดังต่อไปนี้

1. แนวคิดเรื่อง สัญญะกับการสื่อสารด้วยภาพ
2. แนวคิดเรื่อง การถ่ายภาพเพื่อการสื่อสารการถ่ายภาพสารคดี และการถ่ายภาพเพื่อการประชาสัมพันธ์

โดยมีเนื้อหาที่สำคัญต่อการวิจัยครั้งนี้ ดังต่อไปนี้

1. แนวคิดเรื่อง สัญญะกับการสื่อสารด้วยภาพ

ประเด็นเรื่อง “สัญญะ” (Sign) (อ้างใน กาญจนา แก้วเทพ และคณะ : 2555)

สำหรับนักวิชาการที่ศึกษา “ศาสตร์แห่งสัญญะ” (Science of sign) หรือที่เรารู้จักกันในนามของสัญวิทยา (Semiotics/Semiology) นั้น ในที่นี้จะขอนำเสนอนักวิชาการ 3 ท่านที่งานวิจัยทั้ง 6 ชิ้นได้นำมาใช้เป็นแนวคิดหลัก คือ F.de Saussure C.Peirce และ R. Barthes (กาญจนา, แนวพินิจใหม่ฯ, 2553)

(1) F. de Saussure Saussure เป็นนักวิชาการด้านภาษาศาสตร์ชาวสวิสที่ค้นคิดผลงานด้านสัญวิทยาในช่วงระหว่างทศวรรษ 1900 โดยขยายฐานการวิเคราะห์ภาษาออกมาจากสาขาจิตวิทยา (extension of psychology) ที่มีอิทธิพลในการศึกษาภาษาอยู่ในขณะนั้น แนวทางการวิเคราะห์ภาษาของ Saussure ใช้วัตถุดิบที่เป็นภาษาพูด/ภาษาเขียนเป็นหลัก (oral/written sign) (ซึ่งจะทำให้แตกต่างจาก C. Peirce) และที่ถือว่าเป็นการเปลี่ยนวิธีการศึกษาความหมายของภาษาจากที่เคยมีอยู่ในช่วงเวลานั้น กล่าวคือ วิธีการวิเคราะห์หลักของนักภาษาศาสตร์ในช่วงทศวรรษ 1900 คือการวิเคราะห์หาการ

เปลี่ยนแปลงของ “ความหมาย” ในเชิงประวัติศาสตร์ (Diachronic) เช่น ติดตามวิเคราะห์ว่าความหมายของคำว่า “ลงแขก” ได้เปลี่ยนแปลงจากอดีตมาจนถึงปัจจุบันอย่างไรบ้าง

ในทางตรงกันข้าม Saussure กลับสนใจการวิเคราะห์ความหมายในระดับภาคตัดขวาง (cross-sectional) เนื่องจาก Saussure ได้ตั้งคำถามว่า “ความหมายของสัญลักษณ์ต่าง ๆ นั้นเกิดขึ้นมาได้อย่างไร” (How meaning is generated) และพบว่า การวิเคราะห์เชิงประวัติศาสตร์ไม่สามารถจะตอบคำถามดังกล่าวได้ นอกจากจะใช้การวิเคราะห์เชิงโครงสร้าง (Structural) และคำตอบของ Saussure ก็คือ “ความหมายเกิดขึ้นได้เพราะความแตกต่าง (Difference) ระหว่างสัญลักษณ์ต่าง ๆ ภายในโครงสร้างหนึ่ง ๆ” ตัวอย่างเช่น ความหมายของสีดำจะเกิดขึ้นไม่ได้เลย หากไม่มีความหมายของสีอื่น ๆ (ในโครงสร้างความหมายของสี) มาเปรียบเทียบกับเห็นความแตกต่าง หรือหาก “สีขาว” มีความหมายถึงความสว่าง “สีดำ” จึงจะมีความหมายถึงความมืด “สีเทา” มีความหมายถึงความคลุมเครือ ฯลฯ และความแตกต่างที่เห็นได้อย่างชัดเจนที่สุดก็คือ ความแตกต่างแบบคู่ตรงกันข้าม (Binary opposition) ด้วยเหตุนี้ในงานวิจัยหนึ่งชัดเจนอำนาจของขจิตขวัญจึงพบว่า หากจะสร้างความหมายของ “ตัวละครที่ชัดเจนอำนาจ” ก็ต้องสร้าง “ตัวละครที่ยอมสิโรราบให้กับอำนาจ” มาเปรียบเคียงกัน ความหมายของตัวละครที่ชัดเจนอำนาจจึงจะเห็นได้ชัดเจนขึ้น หรือต้องสร้างตัวละครที่เป็นมิตรและศัตรูขึ้นมาเคียงคู่กันเพื่อให้ถดถอยของความหมาย “รูปแบบความสัมพันธ์กับตัวละครเอก” ได้ชัดเจนขึ้น หลักการข้อนี้ของ Saussure ดูจะเป็นท่าบังคับของวิธีการเล่าเรื่องที่ต้องมีตัวละครทั้งฝ่ายดีและฝ่ายร้าย จะมีเพียงตัวละครแบบฝ่ายดีหมดทั้งเรื่องไม่ได้

ในขั้นต่อมา Saussure ได้นำเสนอแนวคิดเรื่อง “องค์ประกอบของสัญลักษณ์หนึ่ง ๆ” (Composition of sign) ว่าประกอบด้วย 2 ส่วนคือ ส่วนที่เป็นรูป (material) ที่เขาเรียกว่า Signified และส่วนที่เป็นนาม/ความคิด (mental) ที่เรียกว่า Signified และสำหรับข้อตกลงที่เชื่อมโยงระหว่าง Signifier-Signified ของสัญลักษณ์หนึ่ง ๆ เช่น ภาพธงชาติสีแดง-ขาว-น้ำเงิน (Signifier) หมายความว่า “ประเทศไทย/ชาติไทย” (Signified) ข้อตกลงนี้เรียกว่า “รหัส” (code) ซึ่งในแต่ละสังคมในแต่ละวัฒนธรรมก็จะมีรหัสที่แตกต่างกัน เช่น การพยักหน้ามีความหมายว่า “ตกลง” ในประเทศสหรัฐอเมริกา แต่กลับมีความหมาย “ไม่ตกลง” ในประเทศอินเดีย เป็นต้น วัฒนธรรมจึงอาจนิยามได้ว่าเป็น “ชุมชนแห่งรหัส” (community of code) นั่นเอง

(2) C. Peirce Peirce เป็นนักวิชาการด้านปรัชญาชาวอเมริกันที่ค้นคิดผลงานด้านสัญวิทยาในช่วงเวลาเดียวกับ Saussure โดยขยายฐานการวิเคราะห์สัญลักษณ์มาจากเรื่องตรรกวิทยา (extension of

logic) แม้ว่าผลงานส่วนใหญ่ของ Peirce จะมุ่งให้ความสนใจกับ “การจัดแบ่งประเภทของสัญญาณ” (Typology of sign) จนถูกวิจารณ์ว่าเขามองข้ามความสำคัญของ “กระบวนการสร้าง/สถาปนาความหมาย” ก็ตาม แต่ทว่า Peirce ก็ได้ทิ้งมรดกทางความคิดที่สำคัญ ๆ เอาไว้หลายประการคือ

(i) Peirce ได้เน้นให้เห็นความสำคัญของ “สัญญาณ” สำหรับ “สัตว์โลกที่เป็นมนุษย์” เนื่องจากมีแต่มนุษย์เท่านั้นที่เป็นสัตว์ที่รู้จักใช้สัญญาณอย่างมากมายหลากหลาย แนวคิดดังกล่าวนี้ นักสัญวิทยาในรุ่นหลัง ๆ ได้นำมาพัฒนาขยายต่ออย่างกว้างขวาง

(ii) ในยุคก่อนหน้าของ Peirce นั้น การศึกษาสัญญาณนั้นจะอยู่ในแวดวงของ ภาษาพูด-ภาษาเขียน (oral/written sign) เป็นส่วนใหญ่ แม้แค่ Saussure เองก็ยังอยู่ภายในปริมาตรดังกล่าว ข้อสรุปในเรื่อง “กระบวนการสร้างสัญญาณ” (signification) ของ Saussure จึงสรุปคุณลักษณะของสัญญาณที่เป็นภาษาพูด/ภาษาเขียนออกมา 3 ประการว่า เกิดขึ้นจากการสร้างอย่างไม่มีเหตุมีผล (arbitrary) ไม่ได้เกิดตามธรรมชาติ (unnatural) และเกิดขึ้นโดยปราศจากแรงจูงใจของผู้สร้างสัญญาณ (unmotivated)

แต่ทว่าในกรณีของ Peirce เขาได้ขยายแวดวงของสัญญาณมาที่สัญญาณที่เป็นภาพ (Visual sign) และพบว่ามีความคุณลักษณะบางอย่างที่ขัดแย้งกับข้อเสนองานของ Saussure โดยเฉพาะคุณลักษณะประการสุดท้ายคือ แรงจูงใจของผู้สร้าง เนื่องจากสัญญาณที่เป็นภาพนั้นส่วนใหญ่แล้วเกิดมาจากความตั้งใจของผู้สร้าง เช่น การวาดภาพเหมือน การถ่ายรูป ฯลฯ ในยุคปัจจุบันนี้ สัญญาณที่เป็นภาพนั้นกำลังย้อนกลับมามีอิทธิพลอย่างมาก ในแวดวงของการใช้สัญญาณ นับตั้งแต่ความแพร่หลายของสื่อภาพยนตร์โทรทัศน์ การถ่ายภาพด้วยกล้องดิจิทัล ฯลฯ ฉะนั้น แนวคิดของ Peirce จึงนับว่าโดดเด่นและน่าจับตามองในยุควัฒนธรรมแห่งภาพ (Visual culture)

(iii) และเนื่องจาก Peirce สนใจสัญญาณที่เป็นภาพซึ่งเป็นสัญญาณที่สร้างมาจาก “ของจริง” (Reference) เช่น รูปปั้นอนุสาวรีย์ก็ปั้นมาจากตัวคนจริง ๆ ดังนั้น Peirce จึงสนใจช่วงห่างระหว่าง “ของจริง” กับ “สัญญาณที่เป็นภาพ” และได้นำช่วงห่างดังกล่าวมาใช้จัดแบ่งประเภทของสัญญาณต่าง ๆ ในงานวิจัยหนึ่งชัดเจนอำนาจของจิตวิญญาณนั้น ได้นำแนวคิดของ Peirce มาใช้ในการวิเคราะห์ “ฉาก” ที่ต้องการสร้างความหมายของ “ความสมจริง” หรือ “เป็นเรื่องจริง”

(iv) อันที่จริง Peirce ได้จัดแบ่งประเภทของสัญลักษณ์ต่าง ๆ ออกเป็น 66 ประเภท แต่ในประเภททั้งหมดนั้น Peirce ได้ให้ความสนใจกับสัญลักษณ์ภาพ 3 ประเภท คือ Icon Index และ Symbol ในสัญลักษณ์ทั้ง 3 ประเภทนี้ Peirce ถือว่า สัญลักษณ์ภาพประเภท Symbol จะมีความสำคัญที่สุด ทั้งนี้เนื่องจาก Icon นั้นเป็นสัญลักษณ์ที่เกิดจากความเป็นเหตุเป็นผล/ความเชื่อมโยง (เช่น รอยเท้าก็เกิดมาจากการมีคน/สัตว์มาเดินผ่าน) แต่ทว่า Symbol นั้นเป็นสัญลักษณ์ที่เกิดมาจาก “ข้อตกลง” (convention/agreement) ของคนแต่ละกลุ่มในสังคมโดยไม่มีความคล้ายคลึงหรือความมีเหตุมีผลเข้ามาเกี่ยวข้อง ฉะนั้น Symbol จึงเป็นสัญลักษณ์ที่มีปัจจัยด้านวัฒนธรรมของแต่ละสังคมเข้ามาเกี่ยวข้องอย่างมาก เช่น ภาพสีดำ อาจจะหมายถึง “ความศักดิ์สิทธิ์ ความสง่างาม” ในสังคมหนึ่ง แต่ก็อาจจะหมายถึง “ความเศร้าโศก ความหม่นหมอง” ในอีกวัฒนธรรมหนึ่ง

(v) แม้ว่าโดยสามัญสำนึก เราอาจจะบอกว่า “สัญลักษณ์” นั้นมีความหมายที่แน่นอน เพราะมีเนื้อหาที่เห็น ๆ กันอยู่แล้ว แต่ความจริงแล้ว “ภาพ ๆ หนึ่ง” ก็ยังมีคุณสมบัติเหมือนสัญลักษณ์ที่เป็นภาษาพูดและภาษาเขียนที่มีความหมายที่หลากหลายอยู่ดี (polysemy) เพราะฉะนั้น เมื่อเห็น “ภาพนกพิราบ” ที่เป็นโลโก้ของสถานีโทรทัศน์ทีวีไทย (ThaiPBS) นกพิราบนั้นก็มิได้หมายถึง “นกพิราบ” เสมอไป (ไม่ใช่ Icon) ทั้งนี้เพราะภาพของนกพิราบยังอาจมีความหมายได้หลายความหมาย เช่น เป็นนกประเภทหนึ่งเป็นเครื่องหมายของการสื่อสาร เป็นเครื่องหมายแห่งสันติภาพ เป็นอาหารชนิดหนึ่ง เป็นพาหนะนำโรค ฯลฯ ดังนั้น แม้จะเป็นสัญลักษณ์ก็จำเป็นต้องมีกลไกการควบคุมกำกับความหมายอยู่ดี

ด้วยเหตุนี้ในการใช้สัญลักษณ์เพื่อสื่อความหมายที่ต้องการสัญลักษณ์จึงมักจะไม่ถูกนำเสนออย่าง โดด ๆ หากทว่าจะต้องมาเป็น “ชุดสัญลักษณ์” (set of signs) ร่วมกับสัญลักษณ์อื่น ๆ ดังนั้น ในภาพข่าวบนหน้าหนังสือพิมพ์ จึงต้องมี “คำบรรยายใต้ภาพ” เป็นกลไกควบคุมความหมายหรือในกรณีของนกพิราบของสถานีโทรทัศน์ ThaiPBS ก็ต้องมี “เพลงประกอบ” ช่วยกำกับให้การถอดรหัสมุ่งตรงเข้าสู่ความหมายที่ต้องการโดยไม่เลี้ยวไปหาความหมายอื่น ๆ ที่ผู้ใส่รหัสไม่ต้องการ

(vi) จากแนวคิดเรื่องสัญลักษณ์ของ Peirce ซึ่งเป็นสัญลักษณ์ที่มีลักษณะเฉพาะตัวที่กล่าวมาข้างต้น M. Gillespie & J. Toynbee (2006) ได้นำมาพัฒนาต่อในเรื่อง “การเลือกใช้สัญลักษณ์ที่เป็นภาพ” โดยมีแนวคิดหลัก 2 แนวโน้ม ประการแรกก็คือ เนื่องจากภาพ ๆ หนึ่งนั้นสามารถจะเป็นได้ทั้ง Icon Index และ Symbol ดังนั้นจึงขึ้นอยู่กับว่าผู้ประกอบสร้างความหมายต้องการสร้างภาพนั้นให้เป็นสัญลักษณ์ประเภทใด

และในแง่มุมมองที่สอง ในขณะที่มี “ของจริง” (Reference) หลาย ๆ อย่างให้เลือกมาสร้างเป็น “สัญลักษณ์” อะไรเป็นเหตุผลที่ทำให้ของจริงบางอย่างได้รับการเลือก และของจริงบางอย่างไม่ถูกเลือก Gillespie & Toynbee ยกตัวอย่างกรณีการเลือก เครื่องหมายแทนประเทศสหรัฐอเมริกา ว่าเพราะเหตุใดจึงเป็น “ภาพของนกอินทรี” ทั้ง ๆ ที่โดยสภาพภูมิศาสตร์ ประเทศสหรัฐเป็นประเทศที่มีทุ่งหญ้ากว้างขวาง มีสัตว์นานาประเภท เช่น วัว ม้า ฯลฯ แต่เพราะเหตุใดจึงเป็น “ภาพนกอินทรี” Gillespie & Toynbee ได้ให้เหตุผลว่าเนื่องจากผู้ประกอบสร้างความหมายต้องการ “ความหมายแห่งศักดิ์ศรี ความภาคภูมิใจ การมีพลังอำนาจ การใช้ความรุนแรงที่จำเป็น รวมทั้งการเป็นผู้ล่า” ซึ่งความหมายทั้งหมดที่ต้องการนี้เป็นคุณสมบัติที่มีอยู่อย่างครบถ้วนในสัตว์แบบ “นกอินทรี” แต่ไม่ครบถ้วนในสัตว์ประเภทอื่น ๆ ดังนั้น ความหมายที่ต้องการ (intended signified) จึงเป็นกลไก/เกณฑ์ควบคุมการเลือกภาพดังเช่นงานวิจัยสัญลักษณ์เครื่องดื่มแอลกอฮอล์ของนักจิตวิทยาที่ได้ข้อค้นพบดังกล่าวเช่นกัน

(3) R. Barthes Barthes เป็นนักวิชาการรุ่นหลัง Saussure และ Peirce และเป็นผู้ที่ประสานแนวคิดเรื่องความหมายที่หลากหลายของ Signified จาก Saussure มาบวกผสมกับความสนใจในเรื่องการวิเคราะห์สัญลักษณ์ภาพ (visual sign) ของ Peirce ข้อคิดที่น่าสนใจของ R. Barthes ซึ่งถูกนำมาใช้เป็นแนวคิดหลัก คือ

การพัฒนาแนวคิดเรื่อง “ความหมาย” (signified) ที่หลากหลายของ Saussure Barthes ได้จัดแบ่งประเภทความหมายออกเป็น 2 ประเภท คือ **ความหมายโดยอรรถ (denotative meaning)** และ **ความหมายโดยนัยประหวัด (connotative meaning)** ความหมายโดยอรรถนั้นเป็นความหมายเชิงการพรรณนา (descriptive) คือการบอกว่าอะไร เป็นอะไร ในขณะที่ความหมายโดยนัยประหวัดนั้นเป็นความหมายเชิงการตีความ (interpretative) จึงมีเรื่องของตัวบุคคล ค่านิยมของกลุ่ม หรือทำที่ทางวัฒนธรรมของแต่ละสังคมเข้าไปเกี่ยวข้องด้วย เช่น สัญลักษณ์ความหมายของ “เหล้า” หากเป็นความหมายโดยอรรถ เหล้าก็เป็นเครื่องดื่มชนิดหนึ่งที่มีส่วนผสมของแอลกอฮอล์ ส่วนความหมายโดยนัยประหวัดนั้นความหมายของเหล้าจะขึ้นอยู่กับว่าจะถูกตีความจากบริษัทที่จำหน่ายเหล้าหรือถูกตีความจากกลุ่มมรดงค์ต่อต้านการบริโภคสุรา เป็นต้น

แนวคิดด้าน สัญลักษณ์ จึงมีความสำคัญเป็นอย่างยิ่ง ต่อกระบวนการสร้างสรรค์ภาพถ่ายของโรงงานหลวงอาหารสำเร็จรูปที่ ๓ (เต่างอย) จังหวัดสกลนคร ช่างภาพจะต้องวางแผนศึกษาวิเคราะห์ถึงบริบทที่สำคัญ และการเปรียบเทียบความหมายเพื่อค้นหา สัญลักษณ์ ที่เหมาะสม ที่จะสามารถให้ความหมายเฉพาะ

ของโรงงานหลวงฯ ที่ ๓ ที่เหมาะสมได้ โดยจะต้องเข้าใจถึงสัญลักษณ์ที่โดดเด่นที่ปรากฏอยู่ในพื้นที่ใกล้เคียง เช่น สัญลักษณ์ที่ให้ความหมายถึงความสุขชีวิตพอเพียง สัญลักษณ์ที่ให้ความหมายถึงความสามัคคีในชุมชน เพื่อนำไปสร้างสรรค์ในการบันทึกภาพ เพื่อให้ภาพนั้นๆ มีความหมายมากเพียงพอ และมีศักยภาพในการสื่อสารผ่านสื่อของโรงงานหลวงฯ ซึ่งส่งผลต่อการรับรู้ของกลุ่มเป้าหมายในระดับมวลชนในเข้าใจภาพรวมของโรงงานหลวงฯ ได้ โดยเฉพาะการให้ความหมายโดยนัยประหวัด (Connotative Meaning) จะช่วยให้ผู้ชมสามารถเข้าใจความหมายความสำคัญเชิงลึกขององค์กรได้ลึกซึ้งยิ่งขึ้น

2. แนวคิดพื้นฐานเกี่ยวกับการถ่ายภาพเพื่อการสื่อสาร (อ๋างโน กนกรัตน์ ยศไกร : 2551)

ประวัติการอธิบายเล่าความด้วยภาพ (Photographic Representation)

ประวัติการถ่ายภาพกว่า 160 ปีที่ผ่านมา เป็นการเกิดขึ้นของการวิวัฒนาการอธิบายเล่าความด้วยภาพ ที่มีได้สนใจเพียงการประดิษฐ์และการพัฒนาตัวสื่อเท่านั้น แต่ได้อธิบายถึงการเติบโตของการตัวสื่อที่มีความสำคัญในสังคม วัฒนธรรม และจิตวิทยา เพื่อที่จะทำให้นักการสื่อสารเข้าใจปรากฏการณ์เกี่ยวกับภาพถ่าย เนื่องจากวิชาการถ่ายภาพเพื่อการสื่อสารนี้ เป็นศาสตร์ที่ให้ความสำคัญกับการสื่อความหมายด้วยภาพเป็นหลัก จึงต้องทำความเข้าใจบริบทที่เกี่ยวข้องกับภาพถ่ายนั้น ๆ ในขณะที่ให้ความสำคัญกับเทคโนโลยีด้านกล้องและอุปกรณ์ต่าง ๆ รองลงมา โดยกำหนดให้บทบาทของเทคโนโลยีเป็นเพียงเครื่องมือเพื่อทำให้การสื่อสารนั้น ๆ บรรลุผล

การสื่อความหมายด้วยภาพ เป็นการอธิบายเล่าความด้วยภาพเริ่มต้นด้วย แนวคิด “เหมือนจริงนิยม” (Realism) ผสานกับการคิดประดิษฐ์กล้องรูเข็ม ทำให้เกิดการเปรียบเทียบระหว่างการมองเห็นและภาพที่เกิดขึ้นเป็นพื้นฐาน พัฒนาสู่ทฤษฎีการรับรู้แบบแนวคิดการสร้างสรรค์ความรู้ (Constructivism)

แนวคิด “เหมือนจริงนิยม” ของภาพถ่าย

ภาพถ่ายตามแนวคิด “เหมือนจริงนิยม” คือ ภาพที่ถ่ายทอดวัตถุด้วยความเที่ยงตรง และแสดงให้เห็นรายละเอียด ดังนั้นภาพถ่ายที่ดีจึงเป็นภาพที่เหมือนกับสิ่งที่ถ่ายทอดออกมา แนวคิดดังกล่าวจึงเป็นที่มาของแนวคิดที่ว่า “กล้อง” เหมือนกับ “โครงสร้างของดวงตา” ซึ่งทำให้เกิดภาพด้วยวิธีการเดียวกันกับ

อวัยวะในการรับภาพของมนุษย์ นอกจากนี้การที่เราคิดว่า ภาพถ่ายนั้น ๆ ดูเหมือนของจริงเป็นการสะท้อนรูปแบบเดียวกันของแสงที่เข้าสู่ดวงตาของเรา เช่นเดียวกับแสงตกกระทบวัตถุแล้วสะท้อนเข้าสู่กล้อง อีกทั้งดวงตาและกล้องมีโครงสร้างเป็นห้องมืด มีหลักการทำงานด้านการรับภาพเช่นเดียวกัน โดยกล้องมีรูรับแสง (aperture) อยู่ส่วนปลายด้านหนึ่ง ส่วนดวงตามีม่านตา (iris) ทำหน้าที่ควบคุมปริมาณแสง ผ่านเลนส์ที่ทำหน้าที่รวมแสงให้มาตกที่ฉากรับภาพของดวงตา (retina) และที่ฟิล์มของกล้องเพื่อเก็บบันทึกภาพ

ทฤษฎีการรับรู้ตามแนวคิดการสร้างสรรค์ความรู้ (Constructivist Theory of Perception)

จากทฤษฎีการรับรู้ที่มีจุดยืนจากแนวคิดการสร้างสรรค์ความรู้ (Constructivism) ภาพของโลกได้รวมศูนย์อยู่ที่เรตินา หรือฉากรับภาพในดวงตาว่ามีลักษณะเหมือนกับการรวมภาพของกล้องบนผิวฟิล์มซึ่งภาพบนเรตินาเป็นพื้นฐานของการรับรู้ภาพ ซึ่งผู้รับรู้ทำให้เกิดการสรุปอย่างไม่รู้ตัว มีการเรียนรู้โดยการเชื่อมโยงปัญหาของภาพหัวกลับ การลดขนาดและความแบนราบ มีการเชื่อมตัวนำภาพซึ่งจับต้องได้ที่เราเห็นด้วยสิ่งที่เรารู้จักเมื่อเราปรับใหม่ ทฤษฎีที่เราแนะนำว่าดวงตาที่รับภาพมีลักษณะพื้นฐานเช่นเดียวกับกล้อง ซึ่งแสงที่ผ่านเลนส์จะเปลี่ยนจากพลังงานไปเป็นกระแสไฟฟ้าแล้วผ่านสมอง อย่างไรก็ตามสิ่งกระตุ้นบางส่วนมีความขัดแย้งกับข้อมูลอื่น ทำให้เกิดระบบความขัดแย้งของภาพหรือเกิดภาพลวงนั่นเอง

แม้ว่าเราจะได้เห็นความน่าสนใจในแต่ละทฤษฎี ในขณะที่ภาพถ่ายดูเหมือนจริง เพราะภาพถ่ายสร้างจากกระบวนการที่เหมือนกับหนทางที่เรามองโลก เพราะภาพถ่ายสร้างจากกระบวนการที่เหมือนกับหนทางที่เรามองโลก ในความหมายของ สัญศาสตร์ (Semiotic) ข้อโต้แย้งดังกล่าวสนับสนุนข้อสังเกตต่อภาพว่าเป็น สัญลักษณ์ หรือภาพ (icon) ดังเช่น ซี เอส เพียร์ซ (C.S. Peirce) ใช้ภาพเป็นตัวอย่างของสัญลักษณ์ทางภาพในทฤษฎีสัญศาสตร์ของเขา งานด้านสัญศาสตร์ พบได้มากในงานโฆษณาซึ่งภาพถ่ายซ่อนความหมายที่ผู้ส่งสารต้องการส่งสารไปยังที่ผู้รับสารด้วยสัญลักษณ์ เช่น โฆษณาบัตรเครดิต ธนาคารยูโอบี ที่ให้สิทธิพิเศษต่อผู้ถือบัตรเครดิตรุ่นสีดำ (black) ทั้งหมด

นอกจากนี้ยังมีประเด็นความเหมือนกันมาระหว่างภาพที่ประดิษฐ์ขึ้นกับการรับรู้ของเราในทุก ๆ วัน ทำให้เราไม่สามารถตัดสินใจได้ทันทีว่า “ภาพที่เห็นคือภาพที่เป็นจริง” เพราะภาพที่แสดงให้เห็นทำให้ดวงตาของเราอาจมีการรับรู้ที่ผิดพลาดได้ อย่างไรก็ตามข้อสรุปนี้ยังคงเป็นเพียงปรากฏการณ์เกี่ยวกับภาพไม่ใช่เป็นตัวอย่างของการรับรู้โลกของเราอย่างแท้จริง

ความหมายของการถ่ายภาพและการถ่ายภาพเพื่อการสื่อสาร

การถ่ายภาพ (Photography) เป็นคำมาจากภาษากรีก โดย Phos หมายถึง แสงสว่าง และ Graphein หมายถึง เขียน ดังนั้นมีความหมายรวมกันว่าการเขียนด้วยแสงสว่าง หรือกล่าวโดยสรุปว่า เป็นกระบวนการสร้างภาพถ่ายจากแสงสว่างที่เข้าสู่กล้อง

“การถ่ายภาพเพื่อการสื่อสาร” มีความหมายถึง การถ่ายภาพเพื่อนำมาใช้ในการแลกเปลี่ยนข่าวสารซึ่งกันและกัน ระหว่างผู้ส่งสารและผู้รับสาร (อ้างใน กนกรัตน์ ยศไกร : 2551)

ภาพถ่ายเข้ามามีบทบาทในวิถีชีวิตของคุณทุกวงการไม่ว่าจะเป็นในวงการศึกษ งานทางด้านวิชาการ งานค้นคว้า งานศิลปะหรือแม้แต่ในครอบครัว ภาพถ่ายใช้เพื่อสื่อสารระหว่างคนในครอบครัวเพื่อระลึกถึงความประทับใจที่มีร่วมกันในวาระสำคัญต่าง ๆ

นอกจากนี้ภาพถ่ายจะทำให้การเสนอข่าวมีความน่าเชื่อถือ และทำให้ผู้อ่านเข้าใจข่าวและบทความนั้น ๆ ง่ายขึ้น ซึ่งเป็นความสำคัญของนักวารสารศาสตร์

ภาพถ่ายจึงเปรียบเหมือนสาร (message) ที่ผู้ส่งสารส่งออกไปยังผู้รับสาร นอกจากนี้ภาพถ่ายจะเป็นสื่อกลาง (media) หรือช่องทาง (channel) ที่ผู้ส่งสารต้องหาวิธีการในการส่งสารให้ไปถึงตัวผู้รับสาร

ดังนั้น ภาพถ่ายทุกชนิดที่ผู้ส่งสารมีเจตนาจะส่งสารด้วยภาพและ/หรือผ่านช่องทางออกไปสู่ผู้รับสารเราจึงเรียกว่า การถ่ายภาพเพื่อการสื่อสาร

ประเภทของภาพถ่ายเพื่อการสื่อสาร

สรุปได้ว่าภาพถ่ายเพื่อการสื่อสารสามารถแบ่งออกการใช้งานได้ดังต่อไปนี้

1. ภาพถ่ายที่เก็บเป็นที่ระลึกในครัวเรือน เช่น ภาพของลูก ๆ ภาพงานรับปริญญา และภาพงานแต่งงานของคนในครอบครัว ฯลฯ

2. ภาพถ่ายที่ใช้ในงานต่าง ๆ เช่น ใช้ประกอบการสอนใช้บันทึกงานวิจัย ฟิล์มเอกซเรย์ เป็นต้น
3. ภาพถ่ายที่นำมาประยุกต์เป็นงานศิลปะ ซึ่งมีทั้งภาพที่เหมือนจริง เช่น การถ่ายภาพวิวทิวทัศน์ การถ่ายภาพบุคคล และภาพที่เฟลอ
4. ภาพถ่ายที่ใช้ในวงการสื่อสารมวลชน เช่น ภาพถ่ายวารสารศาสตร์ ภาพถ่ายเพื่อการประชาสัมพันธ์ ภาพถ่ายเพื่อการโฆษณา

ความสำคัญของการถ่ายภาพเพื่อการสื่อสาร

“ภาพหนึ่งภาพ แทนคำพูดนับพันคำ” คำกล่าวนี้ให้ความสำคัญยิ่งนักกับภาพถ่ายเพื่อการสื่อสาร เพราะภาพเป็นการสื่อสารแบบไม่ต้องพูดคุย (non-verbal communication) อีกทั้งให้ความหมายแทนการสื่อสารด้วยคำพูด (verbal communication) นอกจากนี้ภาพยังสื่อความหมายได้ลึกซึ้งยิ่งกว่าการพูด เนื่องจากภาพมีผลต่อการกระตุ้นการรับรู้ด้วยการมองเห็น ซึ่งมีประสิทธิภาพดีกว่าการรับรู้ด้วยการฟัง การสื่อสารด้วยภาพนี้แบ่งตามขนาดของผู้ร่วมสื่อสาร ได้แก่ การสื่อสารในระดับบุคคล ระดับกลุ่ม และระดับสังคม ดังมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

1. ในระดับบุคคล ภาพถ่ายเป็นการสื่อสารภายในบุคคล (intrapersonal communication) การเก็บบันทึกภาพของตนเอง ตั้งแต่ในอดีตถึงปัจจุบัน การเก็บความประทับใจต่อสิ่งแวดล้อม ออกมาเป็นภาพแทนความทรงจำที่มีอยู่

นอกจากนี้ในขณะที่ถ่ายภาพทำให้บุคคลมีสมาธิและเกิดความรู้สึกผ่อนคลายในการสัมผัสกับสิ่งแวดล้อมของธรรมชาติ ซึ่งอาจกล่าวได้ว่าเป็นการรักษาทางด้านจิตใจ (psychotherapy) ได้ อีกวิธีหนึ่ง

2. ในระดับกลุ่ม เช่น ครอบครัว เพื่อนฝูง ภาพถ่ายมีความสำคัญต่อการสื่อสารระหว่างกัน ทั้งในด้านการเตือน

ความจำเป็นความสัมพันธ์ที่มีร่วมกัน เก็บภาพไว้เพื่อเป็นหลักฐานทางกฎหมาย การนำเสนอภาพเพื่อมาใช้ประกอบการวินิจฉัยทางการแพทย์ เช่น X-Ray, CT-Scan ตลอดจนการเก็บภาพจากการส่องกล้องดูอวัยวะต่าง ๆ ที่มีปัญหาในร่างการย (scope) การเก็บภาพถ่ายทางอากาศเพื่อประโยชน์การเกษตร อุตุนิยมวิทยา และสิ่งแวดล้อมต่าง ๆ

3. ในระดับสังคมทั่วไปที่มีผู้รับสาร มีลักษณะเป็นมวลชน (mass) ภาพถ่ายเป็นสื่อ (media) ไม่ว่าจะเป็นหนังสือ นิตยสารภาพถ่ายเข้ามามีบทบาทเป็นอย่างมาก (Langford, 1991: p.6.)

ภาพถ่ายมีความสำคัญต่อการส่งข่าวสารประจำวันไปยังผู้รับสาร นอกจากจะใช้ในการประกอบข่าวหรือบทความแล้ว บางครั้งภาพถ่ายยังสามารถสื่อความหมายได้ดีกว่าเนื้อข่าว เพราะแสดงอารมณ์ โกรธ ดีใจเสียใจหรืออาการที่ซ่อนเร้นของผู้ที่ตกเป็นข่าว เช่น แม้ว่าใบหน้าที่ยิ้มแย้มแต่ที่มือกับกำแน่น เป็นต้น

นอกจากจะใช้เป็นข่าวรายวันแล้วภาพถ่ายยังเป็นประวัติศาสตร์ที่สำคัญของสังคมอีกด้วย เช่น เหตุการณ์รุนแรงต่าง ๆ ในอดีตของจีน เหตุการณ์ที่จตุรัสเทียนอันเหมิน หรือเหตุการณ์เรียกร้องประชาธิปไตยของไทยเมื่อ 14 ตุลาคม 2516 , 6 ตุลาคม 2519 และ 17 พฤษภาคม 2535 แม้ว่าผู้มีอำนาจทางการเมืองต้องการให้ประชาชนลืมประวัติศาสตร์ดังกล่าวก็ตาม แต่ภาพความรุนแรงเหล่านั้น ได้ถูกบันทึกไว้ และกลายเป็นประวัติศาสตร์ของสังคมนั้น ๆ ไปเสียแล้ว

นอกจากนี้ ปัจจุบันทั่วโลกให้ความสำคัญกับเศรษฐกิจ พบว่า ภาพถ่ายเป็นส่วนสำคัญในกระบวนการส่งเสริมการขายหรือที่เราเรียกว่า การถ่ายภาพโฆษณา ซึ่งมีการสื่อสารกับผู้บริโภคด้วยความหมายตรง ๆ หรืออาจมีความหมายผ่านทางสัญลักษณ์ต่าง ๆ

ส่วนการสื่อสารในองค์การด้วยภาพถ่าย มีทั้งภาพบุคคลของคณะผู้บริหาร ภาพกิจกรรมต่าง ๆ ขององค์การ ภาพถ่ายเหล่านี้เรียกว่า ถ่ายภาพเพื่อการประชาสัมพันธ์ ซึ่งการสื่อสารภาพดังกล่าวได้เข้ามามีบทบาทอย่างมาก ผ่านทั้งทางสื่อเฉพาะกิจ เช่น แผ่นพับ โบปปลิว รายงานประจำปี และสื่อมวลชน เช่น หนังสือพิมพ์นิตยสารต่าง ๆ เป็นต้น ทั้งนี้เพื่อเป้าหมายในการสร้าง “ภาพลักษณ์” ที่ดีต่อคนทั่วไป

การถ่ายภาพเพื่อการสื่อสารมีประโยชน์หลายประการ ดังนี้

1. ประโยชน์ทางด้านสังคม ภาพถ่ายทำให้เกิดการสื่อสารทั้งภายในบุคคล กลุ่ม และระดับมวลชน โดยทำให้เกิดการแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสาร ผ่านทางภาพถ่ายที่เก็บไว้ในความทรงจำไว้ในความทรงจำ และเก็บไว้เป็นประวัติศาสตร์แก่คนรุ่นลูกหลานต่อไป
2. ทางด้านเศรษฐกิจ ช่วยส่งเสริมการขายทางตรงด้วยการโฆษณาด้วยรูปถ่าย ส่วนการส่งเสริมการขายทางอ้อม คือ การสร้างภาพลักษณ์ที่ดีขององค์การผ่านทางภาพถ่ายเพื่อการประชาสัมพันธ์
3. ทางด้านการเมือง ภาพถ่ายทางด้านวารสารศาสตร์จะถ่ายทอดการเมืองทั้งในระดับชุมชนท้องถิ่น จนกระทั่งถึงระดับชาติและนานาชาติ ในลักษณะของความสัมพันธ์เชิงอำนาจระหว่างชาวบ้านกับนักการเมือง เจ้าหน้าที่ของรัฐ หรือแม้แต่ชาวบ้านด้วยตนเอง ซึ่งเกิดขึ้นในชีวิตประจำวัน มิใช่เฉพาะช่วงของการเลือกตั้งเท่านั้น

การถ่ายภาพสารคดี (documentary / feature photography)

สารคดี (document) หมายถึง สิ่งที่ช่วยการพิสูจน์ด้วยข้อมูลข่าวสารต่าง ๆ ซึ่งภาพถ่ายสารคดีเป็นภาพที่น่าเชื่อถือข้อเท็จจริงโดยปราศจากบรรณาธิการ หรือใส่เรื่องราวที่เป็นนวนิยาย ซึ่งพบได้ในภาพของเหตุการณ์หรือสภาพการณ์ทางการเมือง สังคมหรือประวัติศาสตร์ที่เป็นจริง ซึ่งการนำเสนอมักเป็นการเล่าเรื่อง (narration) ดังนั้นการเล่าเรื่องจึงทำให้สาระต่าง ๆ มีความน่าสนใจจากให้ความบันเทิงกับผู้อ่านในที่นี้จะแบ่งเป็นภาพสารคดีออกเป็น สารคดีทั่วไป และสารคดีพิเศษหรือสารคดีข่าว

ประวัติศาสตร์การถ่ายภาพสารคดี เริ่มตั้งแต่ปี 1930-1940 ซึ่งเป็นยุคที่เกิดปัญหาสังคม มีการโต้แย้งกับการปฏิรูปทางการเมืองและการศึกษาในสังคม ประกอบกับในช่วงนั้นมีการพัฒนาด้านเทคโนโลยี โดยการคิดประดิษฐ์กล้อง 35 มม. ร่วมกับผู้ดูหรือผู้อ่านจำนวนมากจะหาที่จะเห็นภาพสะท้อนจากชีวิตจริง ทำให้ช่างภาพและผู้ถ่ายภาพสารคดี มีแรงบันดาลใจในการผลิตสื่อภาพที่ถ่ายทอดจากสิ่งที่เกิดขึ้นจริงออกมา อย่างไรก็ตามผู้ดูหรือผู้อ่านเปรียบได้กับผู้จัดดูเท่านั้น เพราะไม่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการให้ความหมายของภาพนั้น ๆ หรืออาจกล่าวได้ว่าไม่มีการเสริมพลังให้ผู้ดูหรือจัดดูเพราะไม่ได้ให้ผู้ดูเผชิญหน้ากับ “ตัวบท” (text) ดังนั้น นิยามของสารคดี ปัจจุบันจึงกลายมาเป็นความรู้สึกร่วมที่เป็น

อุดมคติ ที่มีสมมุติฐานว่า โลกคือ สิ่งผลิตของข้อเท็จจริง ซึ่งข้อเท็จจริงดังกล่าวสื่อสารไปยังผู้อื่นอย่าง โปร่งใสไร้อคติ มีรหัสซับซ้อนที่เป็นอิสระ ผ่านโครงสร้างของการเล่าเรื่อง หรือกล่าวได้ว่ามีการอ้างอิงสาร คติในลักษณะของการเป็นสารสื่อที่มีความน่าเชื่อถือนั่นเอง

ต่อมาปี 1950-1960 หรือช่วงหลังสงครามโลกครั้งที่ 2 เกิดความรุ่งเรืองของผู้บริโภคมากขึ้น ประกอบกับมีการเติบโตของสื่อโทรทัศน์และการเติบโตทางการขนส่งจากพัฒนาการของรถยนต์ สื่อต่าง ๆ ในยุคนี้พบว่าการถ่ายภาพสารคดียากที่จะอยู่โดดเดี่ยวหรือแยกตัวแต่มักทำงานร่วมไปกับธรรมชาติของสิ่ง ต่าง ๆ และหาความเป็นจริงของส่วนที่ถูกเขียน ดังนั้นช่างภาพปัจเจกจึงมีชื่อเสียงได้ยากในการทำนิตยสาร ของเขา นอกจากนี้สารคดีมีการเปลี่ยนการนำเสนอเรื่องราวใหม่ แต่มีเนื้อหาเดิม ส่วนผู้ดูไม่ถูกสถาปนาว่า เป็น คนจนหรือกรรมกร หรือเป็นประเภทของผู้กระทำ แต่ยังคงมีผู้ดูหรือผู้ชมการจ้องมองไปยังสิ่งที่มองไม่ เห็นเช่นคนอื่น

ปี 1970 แนวคิดสัญศาสตร์ได้มีอิทธิพลต่อการถ่ายภาพ ดังนั้นจึงวิเคราะห์ภาพยนตร์และภาพถ่าย ว่าเป็น “ตัวบท” (text) เพื่อที่จะหาส่วนประกอบของระบบสัญลักษณ์ผ่านความหมายที่ถูกสร้างและใส่รหัส ไว้ ซึ่งระบบของการใส่รหัสดังกล่าว เป็นตัวกำหนดความหมายต่าง ๆ ขึ้น

นอกจากนี้นักจิตวิทยาชาวฝรั่งเศส มิเชล ฟูโก้ (Michel Foucault) เสนอแนวคิดเรื่อง “อำนาจ” (power) ซึ่งมีอยู่ในหลายส่วนของระบบสังคม อำนาจอยู่กับแง่มุมของระบบความรู้ (ในการสร้างจุดหมาย เหตุ การประมวลผลข้อมูลข่าวสาร และโซ่ของการสื่อสารผ่านความรู้ที่ถูกแพร่กระจาย ไม่มีความจริงของ ความรู้ใดที่ยอมให้เราหนีไปได้ ความจริงและอำนาจมีความเกี่ยวข้องกัน แต่ละสังคมสร้างอาณาจักรของความ จริง สร้างกรอบ สถาปนาและสร้างความจริงที่มีกระบวนการเฉพาะ และยอมให้เราแยกแยะความ ถูกต้องจากความผิด ดังนั้นการถ่ายภาพจึงสนใจไปที่การบันทึก แคนตาล็อก การเปิดโปง การเปิดเผย การ เปรียบเทียบและการจัดให้ร่างกายมนุษย์เป็นหนทางหนึ่งที่เราเห็นได้ว่า ร่างกายมนุษย์เป็นรูปแบบที่สำคัญ ภายในกระบวนการที่หลากหลายสาขา การเพิ่มขึ้นของอำนาจการถ่ายภาพในช่วงหลังศตวรรษที่ 19 และเป็นความซับซ้อนของการถ่ายภาพในคุณสมบัติของการสอดส่องดูแลและการสังเกตการณ์เฉพาะ ดังนั้น สารคดีจึงถูกมองว่าเป็นส่วนของกระบวนการอธิบาย โดยฟูโก้อธิบายว่า การถ่ายภาพเป็นกระบวนการของ การทำให้เป็นกรรม (objectification) และการเป็นประธาน (subjection) ซึ่งชีวิตธรรมดา กลับมามีส่วนใน การเขียน หรือการถ่ายภาพ

แต่การวิเคราะห์ของหน้าที่ของสารคดีในยุคนี้ แสดงให้เห็นถึงการกดทับไว้ของการแสดงออกที่มีความหมายของการสอดส่องดูแลและการควบคุม แทนการเปิดเผยธรรมชาติของการอดอยากจากการปฏิรูปทางสังคมดังสารคดีในยุคต้น ดังนั้น การถ่ายภาพในยุคนี้จึงถูกมองว่ามีส่วนในวาทกรรม ซึ่งมีหน้าที่ที่พยายามควบคุมสังคม ดังนั้น การทำงานสารคดีจึงไม่สามารถเปิดเผยความไม่เสมอภาคกันในชีวิตทางสังคม เพราะสารคดีที่เป็นส่วนหนึ่งของระบบที่อ้อมค้อมที่อ้างว่าเปิดเผยความเป็นจริง แท้จริงแล้วสารคดีมักเป็นส่วนหนึ่งของอำนาจรัฐหรือทุนในการควบคุมสังคม ที่พยายามสร้างความจริงชุดหนึ่งเพื่อเอื้อต่อผลประโยชน์ของตนเท่านั้น

ปี 1970-1980 มีการรับรู้โดยคนบางกลุ่มว่ารูปแบบสารคดีแบบเดิมไม่เพียงพอที่จะแสดงออก ซึ่งต้องมีการเปลี่ยนแปลงแนวทางการนำเสนอ ที่เน้นสภาวะการณ์ทั่วไปของชีวิตด้านสังคมการเมือง และการนำเสนอภาพส่วนบุคคล ดังนั้นสารคดีจึงบันทึกและการแสดงภาพโดยละเอียดของชีวิตไม่สลักสำคัญ

ปัจจุบันแนวคิดของ “สิ่งธรรมดา และชีวิตประจำวัน” ถูกยกมาเป็นปัญหา และทำให้เห็นความง่ายของวิธีการบันทึกภาพ ที่เริ่มนำไปสู่หนทางที่แสดงออกซึ่งความแตกต่างหรือความเฉพาะได้ ดังนั้น เราจึงสามารถเปลี่ยนจากผู้บริโภคภาพมาเป็นผู้ผลิตภาพแทนโดยเน้นการ “การแสดงตัวตนของเราออกมา” ดังนั้นภาพถ่ายอาจไม่สมบูรณ์ดังยุคแรก ๆ แต่กลับสะท้อนความเป็นตัวตนของผู้คนได้มากกว่า

สารคดีในยุคหลังทันสมัย (postmodernism) พบว่ามีการเปลี่ยนปฏิบัติการถ่ายภาพ มีการโจมตีความเหมือนจริงนิยมทางสารคดีในยุคก่อน ในปี 1980-1990 และ 1990- 2000 นักหลังทันสมัยนิยมมีคำถามกับธรรมชาติของ “ต้นแบบ” และ “สำเนา” และให้ความสนใจภาพว่าเป็นสิ่งที่พอจะเปลี่ยนรูปได้ การกระทำที่ซับซ้อนของกระแสและการแลกเปลี่ยน ดังนั้นจึงไม่มีการจ้างถ่ายภาพสารคดีเช่นปี 1930-1940 แต่กลับเอารูปต้นฉบับมาขายอย่างหยาบ ๆ เพื่อใช้ในการตกแต่งภัตตาคาร ส่วนการทำงานของช่างภาพ พบว่ามีการทำงานกับสื่อที่หลากหลาย เช่น หนังสือ โทรทัศน์ และแกแลอรี่ ที่มีส่วนต่อกระแสของภาพอย่างไม่มีที่สิ้นสุดและพบว่าสารคดีข่าวในยุคก่อนมีความแตกต่างกับยุคหลังทันสมัยนิยม

นอกจากการถ่ายภาพสารคดีทั่วไปดังกล่าวแล้ว มีการทำสารคดีประเภทหนึ่งที่น่าประเด็นมาทำเป็นสารคดี ซึ่งเรียกว่า ภาพสารคดีพิเศษ (feature)

ภาพสารคดีพิเศษ หรือสารคดีข่าว เป็นสารคดีที่ใช้ในหนังสือพิมพ์ ภาพสารคดีข่าวต่างกับการถ่ายภาพข่าว เพราะการถ่ายภาพข่าวมีข้อจำกัดของเวลาอยู่ เช่น ต้องไปให้ทันเหตุการณ์อาชญากรรม

อุบัติเหตุ ไฟไหม้ แต่การถ่ายภาพสารคดีหลาย ๆ เรื่องไม่มีข้อจำกัดด้านเวลา ทำให้ถ่ายภาพได้ละเอียดลึกซึ้งมากขึ้น นอกจากนี้การถ่ายภาพข่าวต้องได้รับคำสั่งให้ถ่ายภาพจากบรรณารักษ์ในขณะที่ยังถ่ายภาพสารคดีมีอิสระสูงในการกำหนดสารคดีของตัวเอง อย่างไรก็ตามขอบเขตของการแบ่งระหว่างสารคดีและข่าวยังไม่ชัดเจนนัก เช่น ข่าวมิได้จบอยู่ที่ไฟไหม้หรืออุบัติเหตุ ในขณะที่สารคดีมิได้เริ่มต้นที่สวนสาธารณะหรือเด็ก ๆ เพราะมี “ข่าวที่เป็นสารคดี” (featurizing the news) เช่น เรื่องราวหลักอาจจะอธิบายความเสียหายจากไฟไหม้อพาร์ทเมนต์ และให้รายชื่อของผู้ที่ได้รับบาดเจ็บและเสียชีวิต ภาพข่าวอาจจะแสดงให้เห็นพนักงานดับเพลิงช่วยชีวิตเหยื่อผู้เคราะห์ร้าย และมีภาพฉากหลักเป็นตึกที่กำลังถูกไฟไหม้ หากเป็นสารคดีข่าว ช่างภาพอาจจะถ่ายภาพพนักงานดับเพลิง ผู้ที่กำลังค่อย ๆ ให้ออกซิเจนกับลูกสุนัขตัวเล็ก ๆ ที่กำลังตื่นตกใจ ซึ่งภาพดังกล่าวอาจจะทำเป็นกรอบข้าง ๆ เรื่องหลักและภาพหลัก เพื่อเน้นคนที่ได้รับบาดเจ็บและอาคารสถานที่ทั่วไปที่ได้รับความเสียหาย (Kobre,2000:p.62)

ส่วนเทคนิคในการถ่ายภาพสารคดี นอกจากขึ้นอยู่กับฐานคิดในการถ่ายภาพแล้ว ยังมีหลักในการถ่ายภาพที่ใช้ร่วมกัน ได้แก่ การถ่ายภาพควรยึดกุมประเด็นของการถ่ายภาพให้เกิดเอกภาพ เช่นจะถ่ายภาพเรื่อง ขอทาน ช่างภาพต้องยึดหลักของความมีเอกภาพและความหลากหลายคู่กันไป ยึดความมีเอกภาพของประเด็นที่จะถ่ายในที่นี้ต้องถ่ายภาพขอทาน ในประเด็นย่อยทางด้านสังคม เศรษฐกิจและความสัมพันธ์เชิงอำนาจระหว่างคนเล็กคนน้อยกับคนอื่น ส่วนความหลากหลาย ช่างภาพต้องเลือกมุมภาพทั้งระยะใกล้ กลางและไกล รวมทั้งมุมระดับสายตา มุมต่ำ และมุมสูง เพื่อเพิ่มความน่าสนใจให้กับภาพสารคดีนั้น

การถ่ายภาพเพื่อการประชาสัมพันธ์ (Public Relations Photography)

การถ่ายภาพเพื่อการประชาสัมพันธ์ เป็นการสื่อสารเนื้อหาเกี่ยวกับองค์กรต่อบุคคลทั้งภายนอกและภายในองค์กร แม้ว่าจะยึดหลักแนวคิดความจริงนิยมเช่นเดียวกับการถ่ายภาพข่าว แต่เป็นความจริงเฉพาะภาพที่จะสร้างภาพลักษณ์ (image) ด้านบวกต่อองค์กร ดังนั้นจึงเปลี่ยนจุดเน้นมาที่การสื่อสารเชิงสัญลักษณ์มากขึ้น เช่น ภาพมหาวิทยาลัยราชภัฏจันทรเกษม ที่เน้นความร่วมมือรื้อของต้นไม้และน้ำในสระเป็นสัญลักษณ์ของมหาวิทยาลัยสีเขียว (green campus) หรือถ่ายภาพผู้บริหารขององค์กรด้วยชุดที่ไม่เป็นทางการเพื่อสื่อสารถึงความเป็นกันเองของผู้บริหารผู้นั้น เป็นต้น นอกจากนี้ยังมีภาพถ่ายประชาสัมพันธ์เพื่อสื่อสารกิจกรรมในองค์กร เพื่อเสนอข่าวในหนังสือพิมพ์หรือนำเสนอในรายงานประจำปี เป็นต้น

การถ่ายภาพเพื่อการสื่อสาร ในเชิงสารคดี ซึ่งเป็นการบันทึกภาพในแบบความจริงนิยม (Realism) เป็นหลักสำคัญในการบันทึกภาพในงาน “กระบวนการสร้างสรรค์ภาพถ่ายดิจิทัลสำหรับใช้ในสื่อประชาสัมพันธ์ ของโรงงานหลวงอาหารสำเร็จรูป ที่ ๓ (เต่างอย) จ.สกลนคร” เนื่องจากการสะท้อนภาพเหตุการณ์ ภาพบุคคล ภาพสถานที่ และสภาวะแวดล้อมของโรงงานหลวงฯ จะต้องเป็นภาพสถานการณ์จริงที่เกิดขึ้น ทั้งเหตุการณ์ภายในองค์กร และชุมชนรอบองค์กร ซึ่งช่างภาพจะต้องเลือกภาพถ่ายที่สื่อสารได้ เป็นภาพแทนความหมายที่ตั้งวัตถุประสงค์ไว้ และส่งเสริมภาพลักษณ์ขององค์กรได้อีกด้วย